

**EUROPOS TEISĖS DEPARTAMENTAS
PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISINGUMO MINISTERIJOS**

Biudžetinė įstaiga, Vilniaus g. 23-7A, LT-01402 Vilnius, tel. 8 706 63 687, faks. 8 706 63 679,
el. p. etd@etd.lt. Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188600362

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai

2019-03-

Nr.

į 2019-02-19

Nr. (1.36)2T-151

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO KODEKSO 7, 8, 95, 205, 206, 207
STRAIPSNIŲ IR PRIEDO PAKEITIMO IR KODEKSO PAPILDYMO 100³ STRAIPSNIU
ĮSTATYMO PROJEKTO DERINIMO**

Išnagrinėję Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos 2019 m. vasario 19 d. raštu Nr. (1.36)2T-151 pateiktus derinti Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7, 8, 95, 205, 206, 207 straipsnių ir priedo pakeitimo ir kodekso papildymo 100³ straipsniu įstatymo projektą ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7, 8, 95, 205, 206, 207 straipsnių ir priedo pakeitimo ir kodekso papildymo 100-3 straipsniu įstatymo projekto pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui“ projektą pažymime, kad pastabų ir pasiūlymų pagal kompetenciją neturime.

Direktoriaus pavaduotojas,
atliekantis direktoriaus funkcijas

Karolis Dieninis

**POLICIJOS DEPARTAMENTAS
PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS VIDAUS REIKALŲ MINISTERIJOS**

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai

2019-02- Nr. 5-S-
į 2019-02-19 Nr. (1.36) 2T-151

Kopija:
Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijai

DĖL TEISĖS AKTO PROJEKTO DERINIMO

Policijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos pagal kompetenciją išnagrinėjo 2019 m. vasario 19 d. gautą raštą Nr. (1.36)2T-159 „Dėl įstatymo projekto derinimo“, juo Teisingumo ministerija Vyriausybės darbo reglamento nustatyta tvarka atsiuntė derinti Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7, 8, 95, 205, 207 straipsnių ir priedo pakeitimo ir Kodekso papildymo 100³ straipsniu įstatymo projektą (toliau – Projektas).

Projekto 1, 2, 3, 5, 6, 7 ir 8 straipsniams pastabų ir pasiūlymų pagal kompetenciją neturime.

Teikiame pastabas ir pasiūlymus dėl Baudžiamojo kodekso (toliau – BK) 100³ straipsnio (Projekto 4 straipsnis) :

1. Dispozicijoje pateikiamos sąvokos, tokios kaip „bet koks būdas“, „stiprus skausmas“, „didelės kančios“, yra nepakankamai apibrėžtos ir nepakankamai aiškios, iš esmės priklausančios nuo nukentėjusiojo subjektyvaus, objektyviai nepamatuojamo vertinimo, tai apsunkins įrodinėjimą baudžiamojo proceso metu. Neaišku, kaip turėtų būti įvertinama, ar asmuo patyrė dvasines kančias, ir kas tokį vertinimą turėtų pateikti. Tai pat atkreiptinas dėmesys į sąvoką „kančia“, ši sąvoka nėra pateikiama teisės aktuose.

2. Aptariamas straipsnis turi būti suderintas su BK XVIII skyriaus 135, 138, 140 straipsniuose numatytų nusikalstamų veikų žmogaus sveikatai nuostatomis. Taip pat kyla neaiškumų dėl BK 100³ straipsnio taikymo ir atskyrimo nuo BK 228 straipsnio ir BK 135–140 straipsnių.

3. Manome, kad sąvokos „fizinis ar psichinis skausmas“ ir „fizinės ar dvasinės kančios“ straipsnio dispozicijoje yra dirbtinai atskiriamos ir gali būti subendrintos.

4. Siūlome papildyti BK 230 straipsnį ir pateikti naujai reglamentuojamų sąvokų „tas, kas veikdamas **kaip valstybės atstovas** arba asmuo ar asmenų grupė, **veikiantys valstybės leidimu, palaikymu ar pritarimu**“ paaiškinimą.

Policijos generalinio komisaro pavaduotojas,
atliekantis policijos generalinio komisaro funkcijas

Edvardas Šileris

Elena Lapienė, tel. (8 5) 271 9710, el. p. elena.lapiene@policija.lt
#913132, 2019-03-01

LIETUVOS RESPUBLIKOS VIDAUS REIKALŲ MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, Šventaragio g. 2, LT-01510 Vilnius,
tel.: (8 5) 271 7154 / 271 7178, faks. (8 5) 271 8551, el. p. bendrasisd@vrm.lt.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188601464

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai

Nr.
Į 2019-02-19 Nr. (1.36) 2T-151

DĖL ĮSTATYMO PROJEKTO DERINIMO

Išnagrinėję pagal kompetenciją pateiktą derinti Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7, 8, 95, 205, 206, 207 straipsnių ir priedo pakeitimo ir kodekso papildymo 100³ straipsniu įstatymo projektą (toliau – Įstatymo projektas), informuojame, kad pritariame Policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos pateiktoms pastaboms ir pasiūlymams.

Mūsų nuomone, Įstatymo projekto nuostatos dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso papildymo 100³ straipsniu yra tikslintinos ir reikalingas visapusiškas siūlomos nustatyti kankinimo nusikaltimo sudėties įvertinimas, įtraukiant į diskusiją teisėsaugos įstaigų atstovus. Pagal Įstatymo projekto siūlomą normą, kad asmuo būtų pripažintas buvęs kankinamas, reikia įrodyti, kad: a) asmuo patyrė skausmą arba kančią; b) skausmas ar kančia buvo fizinė arba psichinė ir c) skausmas ar kančia buvo stiprūs. Diskutuotina, kokiais objektyviais duomenimis gali būti patvirtinamas paminėtų pasekmių atsiradimas, išskyrus nukentėjusiojo (galimai nukentėjusiojo) parodymus. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro, Lietuvos Respublikos teisingumo ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2003 m. gegužės 23 d. įsakymo Nr. V-298/158/A1-86 „Dėl Sveikatos sutrikdymo masto nustatymo taisyklių patvirtinimo“ 9 punkte nustatyta, kad išvadą dėl fizinio skausmo sukėlimo teismo medicinos ekspertai daro remdamiesi bylos medžiagos duomenimis, patvirtinančiais buvusį mušimo ar kitokio smurtavimo faktą. Atsižvelgiant į minėtas aplinkybes, Įstatymo projekte turėtų būti sukonkretinami kankinimo nusikaltimo sudėties objektyviosios pusės požymiai, vartojami terminai įvertinti Terminų banko įstatymo nustatyta tvarka.

Vidaus reikalų viceministras

Česlovas Mulma

Andrius Šaparnis, tel. (8 5) 271 7269, el. p. andrius.saparnis@vrm.lt

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
GENERALINĖ PROKURATŪRA**

Biudžetinė įstaiga, Rinktinės g. 5A, LT-01515 Vilnius, tel. (8 5) 266 2304, faks. (8 5) 266 2317,
el. p. generaline.prokuratura@prokuraturos.lt.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 288603320

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai

2019-02-

Nr. 17.2.-

DĖL TEISĖS AKTŲ PROJEKTŲ NR. 19-1964 IR 19-1963

Lietuvos Respublikos generalinėje prokuratūroje gautas derinti Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7, 8, 95, 205, 206, 207 straipsnių ir priedo pakeitimo ir kodekso papildymo 100³ straipsniu įstatymo projektas Nr. 19-1963 (toliau – Projektas) bei Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7, 8, 95, 205, 206, 207 straipsnių ir priedo pakeitimo ir kodekso papildymo 100³ straipsniu įstatymo projekto pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui“ projektas Nr. 19-1964.

Susipažinę su Projektu, teikiame šias pastabas:

1. Projektu siūloma Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) 8 straipsnio 3 dalies nuostatas papildyti naujomis nuorodomis į BK 135, 138 ir 148 straipsnius bei atsisakyti BK 149–151 straipsnių atskirų dalių įvardijimo. Aiškinamajame rašte, be kita ko, nurodoma: „<....> gali susidaryti tokia situacija, kai už vieną ar kitą Lietuvoje sunkiu ar apysunkiu nusikaltimu pripažįstamą veiką užsienyje nėra numatyta baudžiamoji atsakomybė (pavyzdžiui, yra kai kuriuose užsienio valstybėse leidžiamas arba toleruojamas moters lytinių organų žalojimas, išžaginimas santuokoje ir panašūs nusikalstami veiksmai). <....> asmuo, tam tikrais atvejais vykdęs netgi sunkius nusikaltimus, dėl galiojančio reglamentavimo gali išvengti baudžiamosios atsakomybės“.

Pažymėtina, kad jei Europos Tarybos konvencijos dėl smurto prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir kovos su juo 36–39 straipsniuose apibūdintas elgesys ir veiksmai, kurie nėra pripažįstami nusikaltimais ir už jų padarymą nėra baudžiama pagal nusikaltimo padarymo vietos valstybės įstatymus, sukelia nukentėjusiojo mirtį ar slepiančią kurį nors iš šių nusikaltimų auką yra nužudoma, tuomet pagal siūlomą reglamentavimą asmuo, nepaisant to, ar už padarytą veiką baudžiama pagal nusikaltimo padarymo vietos valstybės baudžiamąjį įstatymą, galėtų būti baudžiamas tik pagal BK 135 ar 138 straipsnį, tačiau, pavyzdžiui, pagal BK 132 straipsnį (BK 135 ar 138 ir BK 132 straipsniuose numatytų nusikaltimų sutaptį) ar pagal BK 129 straipsnį jis galėtų būti baudžiamas tik tuo atveju, jei už tai numatyta baudžiamoji atsakomybė pagal nusikaltimo padarymo vietos valstybės įstatymus. Todėl Projektu siūlomas reglamentavimas prieštaringas, nėra nuoseklus ir gali sukelti praktinių taikymo problemų.

Be to, pastebėta, kad aiškinamajame rašte nėra pagrindimo, kodėl iš BK 8 straipsnio 3 dalies yra išbraukiamas BK 157 straipsnis. Manome, kad BK 157 straipsnio išbraukimas prieštarauja BK 8 straipsnio tobulinimo idėjai.

Taip pat pažymėtina, kad pagal šiuo metu galiojančią BK už seksualinio pobūdžio nusikaltimus atsako ne tik fiziniai, bet ir juridiniai asmenys, todėl atitinkamai tikslintina BK 8 straipsnio 3 dalies formuluotė nurodant, kad už šioje dalyje numatytus nusikaltimus, padarytus užsienyje, atsako ir Lietuvoje registruoti ir veikiantys juridiniai asmenys.

2. Projektu siūloma BK papildyti 100³ straipsniu, inkorporuojant jį į XV skyrių, kuriame įtvirtinti nusikaltimai žmoniškumui ir karo nusikaltimai, kurie yra tarptautiniai nusikaltimai, nors kankinimas ir priverstinis dingimas yra laikomi ne tarptautiniais nusikaltimais, o tarptautinio pobūdžio nusikalstamomis veikomis. Todėl jų inkorporavimas į tą patį skyrių su tarptautiniais nusikaltimais neatitinka jų esmės.

3. Projektu yra siekiama įgyvendinti Jungtinių Tautų konvenciją prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ir žeminantį elgesį (toliau – Konvencija) įtvirtinant BK kankinimo sąvoką, todėl ji turėtų atitikti Konvencijoje minimą. Tačiau Projekte siūlomas kankinimo apibrėžimas yra neaiškus ir prieštaringas, todėl praktikoje dėl jo galėtų kilti daug taikymo klausimų.

Konvencijoje „kankinimas“ apibrėžiamas kaip bet koks veiksmas, kuriuo asmeniui tyčia sukeliamas stiprus fizinis ar psichinis skausmas arba kančia siekiant išgauti iš jo ar trečiojo asmens informaciją arba prisipažinimą, nubausti jį už kokį nors veiksma, kurį jis arba trečiasis asmuo įvykdė ar yra įtariamas jį įvykdęs, arba įbauginti ar priversti jį arba trečiąjį asmenį ką nors padaryti, arba dėl bet kurios kokių nors diskriminavimo grindžiamos priežasties, kai tokį skausmą ar kančią sukelia viešosios valdžios pareigūnas ar kitas oficialias pareigas einantis asmuo arba kai jis sukeliamas jam kurstant arba sutinkant ar jo tyliu pritarrimu. Šis apibrėžimas neapima tik teisėtomis sankcijomis sukeliamo, joms būdingo arba su jomis susijusio skausmo ar kančios.

Kaip matyti iš šio apibrėžimo, Konvencijoje numatytas kankinimo nusikaltimo būtinasis požymis – tikslas išgauti iš kankinamojo ar trečiojo asmens informaciją arba prisipažinimą; nubausti asmenį už kokį nors veiksma, kurį jis arba trečiasis asmuo padarė ar yra įtariamas jį padaręs; įbauginti ar priversti jį arba trečiąjį asmenį ką nors padaryti; dėl bet kurios kokių nors diskriminavimo grindžiamos priežasties. Tuo tarpu Projekte šie tikslai neatsispindi, kas, manytina, yra ydinga ir neleidžia visiškai įgyvendinti Konvencijos.

Angliškajame kankinimo nusikaltimo apibrėžimo variante vartojama sąvoka *for such purposes as* leidžia manyti, kad apibrėžime išvardytų tikslų, kuriais daromas nusikaltimas, sąrašas nėra baigtinis ir tai leistų sutikti su Projekto siūlymu kankinimo sąvoką interpretuoti plačiau nei ji numatyta Konvencijoje. Tačiau visų pirma šiuo klausimu reikėtų atkreipti dėmesį į mokslininkų nuomonę, tarptautinių teismų praktiką, tarptautinių sutarčių taikymo taisykles. Projekto autoriai, aiškindami kankinimo nusikaltimo sąvoką, remiasi tik Europos žmogaus teisių teismo (toliau – EŽTT) praktika, tačiau EŽTT sprendžia valstybių, bet ne individų baudžiamosios atsakomybės klausimus. Todėl numatant platesnę nei Konvencijoje numatytą kankinimo sąvoką derėtų aptarti ne vien EŽTT praktiką, bet tokių teismų kaip Tarptautinio baudžiamojo teismo, Tarptautinio Baudžiamojo Tribunolo buvusiai Jugoslavijai ir kt. praktiką, kad būtų galima įvertinti, kaip ši sąvoka yra aiškinama minėtuose teismuose. Pavyzdžiui, Tarptautinio Baudžiamojo Tribunolo buvusiai Jugoslavijai praktikoje veikia, padaryta asmeniniais tikslais, nebūtų laikoma kankinimu pagal tarptautinę teisę. Pagal siūlomą projektą bet koks kankinimas, net jei padarytas, pavyzdžiui, dėl to, kad specialusis subjektas turi asmeninių priežasčių keršyti aukai, būtų laikomas kankinimu pagal nacionalinę teisę. Taip pat ne mažiau svarbus ir Konvencijoje įtvirtintos kankinimo sąvokos kūrimo procesas (1969 metų Vienos konvencijos dėl tarptautinių sutarčių teisės 32 straipsnis, leidžiantis naudoti papildomas sutarties aiškinimo priemones, įskaitant rengiant sutartį atliktą darbą), t. y. kokia buvo autorių nuomonė dėl kankinimo sąvokos minimų būtinųjų tikslų.

Manytina, kad plečiamai aiškinant Konvencijoje minimą sąvoką galima sulaukti neigiamų teisinių padarinių ir dėl to, kad šią veiką siūloma priskirti BK 95 straipsnyje numatytoms veikoms, kurioms netaikoma senatis. Lietuva dėl plečiamo BK numatytų veikų taikymo atgaline tvarka jau yra sulaukusi neigiamo EŽTT įvertinimo (byloje Vasiliasukas prieš Lietuvą). Taip pat skirtingoms valstybėms Konvencijos dalyvėms skirtingai aiškinant kankinimo sąvoką (vienoms siauriau, kitoms plačiau) gali kilti ir teisinio bendradarbiavimo problemų (ypač sprendžiant klausimus, susijusius su asmenų išdavimu ir perdavimu).

Konvencijos 1 straipsnyje yra numatyta sąlyga „kai tokį skausmą ar kančią sukelia viešosios valdžios pareigūnas ar kitas oficialias pareigas einantis asmuo arba kai jis sukeliamas jam kurstant arba sutinkant ar jo tyliu pritarrimu“. Ši kankinimo nusikaltimo sąvokos dalis Projekte neaparta, o

jame minimi veiksmai „leidimu, palaikymu ar pritarimu“, manytina, neapima Konvencijoje numatyto „kurstymo“.

Todėl manytina, kad kankinimo nusikaltimo sąvokos klausimas reikalauja platesnio aptarimo ir diskusijos nei yra pateikta aiškinamajame rašte. BK 100³ straipsnio tekstas turėtų kaip galima tiksliau atitikti Konvencijoje naudojamą kankinimo nusikaltimo sąvoką, atsižvelgiant į originalų Konvencijos tekstą.

Be viso to, pažymėtina, kad kankinimo nusikaltimo apibrėžime siūloma formuluotė „bet koku būdu kankino arba kitaip itin žiauriai elgėsi“ yra neaiški, kadangi „bet koku būdu“ savaime apima visus galimus nusikaltimo padarymo būdus, tarp jų ir „kitais itin žiauriai elgėsi“. Todėl formuluojant kankinimo nusikaltimo sąvoką turėtų būti išvardyti bent keli būdai ir tik po to nurodyta „ar kitaip itin žiauriai elgėsi“.

Taip pat manytina, kad Projekte siūloma BK 100³ straipsnio sankcija – laisvės atėmimas iki 6 metų – nėra proporcinga kankinimo sąvokoje nurodytoms pasekmėms (*stiprus* fizinis ar psichinis skausmas arba *didelės* fizinės kančios ar dvasinės kančios, kurias patiria žmogus) bei sankcijoms už nusikaltimus, priskiriamus karo nusikaltimams ir nusikaltimams žmoniškumui (kurie susiję su smurtu, žiauriu elgesiu asmenų atžvilgiu). Pavyzdžiui, už priverstinį dingimą (BK 100¹ straipsnis) bei vaikų atskyrimą (BK 100² straipsnis) numatytos griežtesnės sankcijos, BK 100³ straipsnio sankcijos viršutinė riba yra net švelnesnė už sunkų sveikatos sutrikdymą, nors *stiprus* skausmas ir *didelės fizinės* kančios dažniausiai susijusios su sunkiu sveikatos sutrikdymu. Todėl BK 100³ straipsnio sankcija turėtų būti formuluojama tik sistemiškai įvertinus kitų BK numatytų nusikalstamų veikų sankcijas, atsižvelgiant į nusikaltimo esmę.

Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7, 8, 95, 205, 206, 207 straipsnių ir priedo pakeitimo ir kodekso papildymo 100³ straipsniu įstatymo projekto pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui“ projekto Nr. 19-1963 pastabų neturime.

Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad prašymas pateikti pastabas rimtu, žinių, patirties ir praktikos analizės reikalaujančiu klausimu turėtų būti pateikiamas nustatant protingą tokioms pastaboms pateikti terminą. Todėl maloniai prašome ateityje nustatyti kaip įmanoma ilgesnį terminą pastaboms dėl teisės aktų projektų pateikti.